

17.5.84

M. ayet 9

kültür • sanat • kültür
Sanat

Bir tiyatrocunun anısına

AHMET OKTAY

Yaşanan zamanın kendiliğindenliğini ve büyüsunü kırabilmek sanıldığı kadar kolay değil. Duyargaları olduğu söylenen sanatçılar için bile. Oysa bu kırma eylemi toplumsal gerçekliğin dönüştürülebilmesinin ön koşulu. Sanatsal üretimin bunca tecimselleştiği ve popülerleştirildiği bir dönemde, insanlara durumları hakkında bir söz ütebilmek üstelik bu sözü iletirken sanatsal da kalabilmek günlük yarar düşüncesini elden çıkarmayı gerektiriyor. Bir tür zorunlu sürgünlük ya da fildişi kule yaşamı, hangi türden olursa olsun konformizmi reddeden üretici sanatçının yazgısı galiba. Vasıf Öngören de hem doğal, hem saçma olan ölümü ile bile bu yazgıyı paylaştığını, daha doğrusu bu yazgıyı seçtiğini kanıtladı. Vasıf genel beğeninin dışında kaldı tiyatrocu olarak. Ama ancak bu sayede zamanını görebildi.

Walter Benjamin, Brecht'in tiyatrosunu yorumlayan yazılanndan birinde şöyle diyor: "Onun konusu yoksulluktur." Bu söz Brecht'çi yöntemi izleyen Vasıf Öngören için de geçerlidir elbet. Sahnedeki oyun, insanın durumunu nasıl aşabileceği, özgürleşebileceği sorununa da bu yüzden bağlanır. Bu yaklaşım, geleneksel izleklerin olduğu kadar tekniklerin de terkedilmesini gerektirir elbet. Çünkü sahnedeki oyun, örneğin Asiy'e'nin yaşamını göstermekten çok Asiy'e'nin o yaşamdan nasıl kurtulabileceğinin koşullarını tartışır. Çünkü, geleneksel bağlamda sergilenen bir orospu yaşamı, Benjamin'in sözlerini izlersem, "Sefaletle karşı mücadeleyi bir tüketim nesnesi" haline getirmeye yarar yalnızca.

Vasıf Öngören'in üç oyunu, *Asiy'e Nasıl Kurtulur?*, *Zengin Mutfağı* ve *Oyun Nasıl Oynanmalı?*, siyasalla sanatsal olmanın birlikteliğini dışa vuran metinlerdir. Vasıf, has bir tiyatro adamı olarak, yöntemini tecimsel amaçlarla olduğu kadar gündelik siyasal amaçlarla da kullanmaktan özellikle kaçınmıştır. Türkiye'de epik yöntemin nasıl ucuzlaştırıldığı ve sulandırıldığı anımsanacak olursa, Vasıf Öngören'in yazar ve yönetmen olarak ortaya koyduğu ürünün değeri daha iyi anlaşılır. İnsanın bir gerçek olarak yaşadığı tüm alanımlara son vermeyi isteyen bir buluş açısının ilk ödevi, elbette ki kendisi hakkında da aldanıma kapılmamaktır. Öngören kısa mı, uzun mu sürdüğünü hiç mi hiç bilemeyeceğimiz yaşamında, bu ilkeye uymaya çalışmış bir tiyatrocu olduğunu bir kez bile unutmamıştır. Gerçekten değerli bir sanatçı yitirdik. Ama ben bir de dost yitirdim.

Vasıf Öngören'in "*Asiy'e Nasıl Kurtulur*" oyunundan bir sahne

Öngören için ne dediler

Genco Erkal:

Vasıf Öngören ülkemizde aydın olmanın doğal sonucu sayılan bütün cezaları çekerek en verimli olacağı çağda aramızdan ayrıldı. Acımız büyüktür. "*Asiy'e Nasıl Kurtulur*", *Zengin Mutfağı*", "*Oyun Nasıl Oynanmalı*" gibi yapılarıyla Türk tiyatrosunun tarihinde seçkin yerini alan tiyatro ustasını saygıyla selâmhıyorum."

Başar Sabuncu:

"*Lear*'in deyişi ile bunca köpek, çakıl, zırtlan yaşayıp üresin de Vasıf'da bir soluk olmasın. Yazar, oyuncu, yönetmen giderek diyalektik maddeci tiyatro kuramcısı olarak çağdaş Türk tiyatrosunun öncülerindendi. Kuşkusuz, gelecek tiyatrocu kuşakları için de öyle kalacak. Onunla aynı dönemde, kimi zaman da birlikte icrai sanat etmiş olmaktan hep kıvanç duyacağım."

Ayla Algan:

"Çok üzgünüm, ne söyleyebilirim bilmiyorum, iyi bir yazar, bir meslektaşı."

Gül Ar: Öngören'le ilgili bir anısını şöyle anlattı: "Bir gün "*Bu Oyun Nasıl Oynanmalı*"yı alarak gelmiş ve bunu Muhsin Ertuğrul'a iletmemi söylemişti. Muhsin Ertuğrul Usta bunun üzerine "*O gelsin, iyi bir yazar ve yönetmendir, kendisi sahnesin*" demişti. Çok üzgünüm."

